

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” w komunikacji bibliologicznej w latach 2009-2014

Author: Maria Kycler

Citation style: Kycler Maria. (2015). „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” w komunikacji bibliologicznej w latach 2009-2014. „Forum Bibliotek Medycznych” (2015, nr 1, s. 248-260).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Mgr Maria Kycler
Katowice – US

**„BIBLIOTHECA NOSTRA.
ŚLĄSKI KWARTALNIK NAUKOWY”
W KOMUNIKACJI BIBLIOLOGICZNEJ
W LATACH 2009-2014**

Abstract

The article describes the activity of the journal “Bibliotheca Nostra. Silesian Scientific Quarterly” in the years 2009-2014, including the background of the Polish librarianship journals’ market. The author outlines the magazine’s origin and the programme goals. The paper describes the editorial and publishing works, as well as the structure of contents and themes undertaken in the issues and on the webpage.

Streszczenie

Artykuł, na tle polskiego rynku czasopism bibliotekarskich, przybliża działalność czasopisma „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” w latach 2009-2014. Autorka kreśli genezę i założenia programowe pisma. W nawiązaniu do zawartości strony WWW kwartalnika, charakteryzuje prace redakcyjne i wydawnicze, a także strukturę treści i tematykę podejmowaną na łamach zeszytów.

Wstęp

Na polskim rynku czasopism funkcjonuje wiele tytułów poświęconych problematyce książki i bibliotek¹. Baza *Arianta. Naukowe i Branżowe Polskie Czasopisma Elektroniczne* – najpełniejsze źródło na temat polskich naukowych i fachowych czasopism elektronicznych – rejestruje 77 tytułów periodyków z dziedziny bibliotekoznawstwa i informacji naukowej². Liczba ta świadczy o dużym zapotrzebowaniu czytelnicznym na treści związane z tematyką bibliotekoznawczą i bibliologiczną, a także dowodzi

¹ Jak zauważa Barbara Góra „biorąc pod uwagę wzajemne przenikanie się treści związanych z wytwarzaniem i upowszechnianiem książki, bibliotekarstwem, bibliotekoznawstwem, ruchem wydawniczym, informacją naukową itp., trudno jest wydzielić spośród nich wydawnictwa ściśle bibliotekarskie. W piśmiennictwie poświęconym temu rodzajowi periodyków najczęściej traktuje się je łącznie i obok tych, które służą bezpośrednio praktyce, wymienia się czasopisma naukowe, zawierające np. dokumentację zbiorów bibliotecznych i czasopisma o charakterze księgoznawczym. Często też termin „czasopismo” rozciąga się na nieregularne wydawnictwa ciągłe”. Zob.: Barbara Góra: Regionalne i sublokalne czasopisma bibliotekarskie wydawane w Polsce w latach 1989–1994. *Prz.Bibl.* 1997 R. 65 nr 4 s. 363

² Stan danych na dzień 1 czerwca 2015 r.

aktywności zawodowej środowisk bibliotekarskich i bibliotekoznawczych. Wśród odnotowanych w *Ariancie* czasopism są wydawnictwa o znakomitym dorobku i kilkudziesięcioletniej tradycji³, ale także pisma młode (m.in. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy”), które na rynku wydawniczym zaistniały stosunkowo niedawno i dopiero budują swą pozycję wśród odbiorców. Przekładając „wiek” czasopism bibliotekarskich na liczby należy odnotować, że 27 tytułów (35%) zostało założonych w bieżącym stuleciu.

Przyczyn dynamicznego wzrostu liczby nowych czasopism bibliotekarskich oraz podnoszenia atrakcyjności już istniejących można upatrywać w rosnącym znaczeniu periodyków zawodowych dla środowiska bibliotekarskiego⁴ oraz uproszczonej procedurze zakładania i dystrybuowania tytułów. Procesy zachodzące we współczesnych bibliotekach – przyspieszony obieg informacji, wzrost zapotrzebowania społecznego na otwarty dostęp do informacji, możliwości technik i technologii informatyczno-komunikacyjnych – rodzą popyt na piśmiennictwo doskonalące kompetencje profesjonalne bibliotekarzy, przekazujące wiedzę teoretyczną i kształtujące umiejętności praktyczne, podnoszące standard świadczonych usług. Rosnące aspiracje zawodowe bibliotekarzy, odczuwana potrzeba rozwoju i samokształcenia sprawiają, że chętnie – jako autorzy

³ Badania nad rozwojem czasopiśmiennictwa bibliotekarskiego w Polsce prowadzili m.in.: Lucjan Bieliński: *Czasopisma bibliotekarskie w Polsce – funkcje, odbiór społeczny*. W: *Co nam zostało z tych lat: 80-lecie „Bibliotekarza”, 50-lecie „Poradnika Bibliotekarza”* / [red. tomu Janusz Nowicki]. Warszawa 2000 s. 18–19; Janusz Dunin: *Czasopisma bibliotekarskie. Zagadnienia ogólne i problemy przemilczane*. *Prz. Bibl.* 1997 R. 65 nr 4 s. 357–361; Sylwester Dziki: *Polskie czasopiśmiennictwo naukowe, popularnonaukowe i fachowe w 1993 r.* *Zesz. Prasozn.* 1994 nr 3/4 s. 147–154; Tenże: *Polskie czasopiśmiennictwo naukowe, popularnonaukowe i fachowe (wg stanu z I kwartału 1998 r.)*. *Zesz. Prasozn.* 2000 R. 41 nr 1/2 s. 115–133; Barbara Góra: *Regionalne czasopisma bibliotekarskie wydawane w Polsce: (1953–1985)*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe WSP, 1996. – 141 s. bibliogr. ISBN 86-841-29-X; Taż: *Regionalne i sublokalne czasopisma bibliotekarskie wydawane w Polsce w latach 1989–1994*. *Prz. Bibl.* 1997 R. 65 nr 4 s. 363–374; Andrzej Kłossowski, Krzysztof Migoń: *Czasopisma bibliotekoznawcze i księgoznawcze w Polsce*. Warszawa : Wydaw. SBP, 1971. – 41 s.; Józef Korpała: *Przegląd polskich czasopism bibliotekarskich*. *Prz. Bibl.* 1977 R. 45 z. 3 s. 251–279; Justyna Ostrowska: *Rozwój czasopiśmiennictwa bibliotekarskiego w Polsce*. W: *Prasa bibliotekarska : materiały z konferencji Regionalna prasa bibliotekarska - doświadczenia i perspektywy*, Szczecin, 8–9 października 2009 r. / [org. Książnica Pomorska im. St. Staszica, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Okręg Zachodniopomorski]. [online]. Szczecin 2011, s. 7–12, <http://zbc.książnica.szczecin.pl/publication/22284> [dostęp: 01 VI 2015]; Barbara Sordylowa: *O sytuacji polskich czasopism kulturalnych i naukowych*. *Rocz. Bibl. Nar.* 1996 T. 32 s. 33–37; Krystyna Stachowska: *Fachowe czasopisma bibliotekarskie polskie i zagraniczne*. W: *Materiały biblioteczne z konferencji organizowanych w latach 1963–1968 przez Biuro Wydawnictw i Bibliotek PAN*. Wrocław 1971 s. 45–57; Grażyna Wrona: *Polskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2005. – 407, [3] s.: bibliogr. ISBN 83-7271-320-0.

⁴ Pisali o tym m.in.: Janusz Dunin: *Czasopisma bibliotekarskie. Zagadnienia ogólne i problemy przemilczane*. *Prz. Bibl.* 1997 R. 65 nr 4 s. 357–361; Bogumiła Celer: *Pismo „Bliżej Biblioteki” – narzędziem aktywizującym lokalne środowisko bibliotekarskie (raport z badań)*. *Bliżej Biblioteki* 2014 nr 1(2) s. 2–5, <http://en.calameo.com/read/001407954c8fbcbb0fe81> [dostęp: 01 VI 2015]

i redaktorzy – dokumentują na łamach periodyków działalność bibliotek, inicjują badania i publikują ich wyniki oraz zabierają głos i podejmują dyskusję na bieżące tematy. W ten sposób aktywnie współtworzą treści pism fachowych i naukowych (ogólnopolskich i lokalnych), kreują miejsca wymiany wiedzy, doświadczeń i pomysłów szeroko rozumianego środowiska bibliotekarskiego.

„Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” (dalej „BN”) wpisuje się w scharakteryzowany wyżej nurt myślenia o przywarsztatowym charakterze czasopisma fachowego oraz aktywizowaniu i kształtowaniu działalności badawczej bibliotekarzy, a także przyjęciu nowego modelu publikowania – tradycyjnego i elektronicznego⁵.

Geneza i założenia programowe czasopisma

W roku 2005 staraniem Biblioteki Głównej Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach powołano do życia „Bibliotheca Nostra. Biuletyn Informacyjny”; jej bezpośrednim kontynuatorem stało się w roku 2009 czasopismo „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy”⁶.

„Bibliotheca Nostra. Biuletyn Informacyjny” – nieodpłatnie dystrybuowana w postaci drukowanej do bibliotek naukowych, a od lipca 2007 roku obecna również na platformie Śląskiej Biblioteki Cyfrowej – wzbudziła zainteresowanie i pozytywne przyjęcie odbiorców.

Na łamach „Przeglądu Bibliotecznego” odnotowano: „redakcja zapowiadała [...] informacje dotyczące historii, dnia dzisiejszego i planów na przyszłość ich macierzystej biblioteki [...], wyjście poza mury własnej księżnicy i prezentowanie innych bibliotek, krajowych i zagranicznych. Przegląd spisów treści i wydanych już 12 numerów periodyku dowodzi, że realizują ten program. Z numeru na numer czasopismo nabiera coraz wyraźniejszego kształtu. Główne działy czasopisma to: *Artykuły, Sprawozdania, Wydarzenia, Recenzje, Nowości wydawnicze, Informacje, Nowości w zbiorach*. Część artykułowa pokazuje, że «Bibliotheca Nostra» pragnie być forum wymiany poglądów

⁵ Problematykę poruszyli m.in. Bożena Bednarek-Michalska: Przyszłość bibliotekarskich czasopism fachowych i naukowych w dobie ery cyfrowej. W: Przyszłość bibliotek w Polsce : materiały z ogólnopolskiej konferencji Warszawa, 12-13 X 2007 r. / [red. tomu Jadwiga Sadowska] ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Warszawa 2008 s. 170–180; Ewa Matczuk: Polskie czasopisma elektroniczne on-line z dziedziny bibliotekoznawstwa. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* 2007 T. 88 s. 99-108; Marek Nahotko: Naukowe czasopisma elektroniczne. Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2007. – 179, [1] s.: bibliogr. ISBN 978-83-89316-73-8; Jacek Wojciechowski: Pomiędzy drukiem a dygitalizacją. W: Przyszłość bibliotek w Polsce... s. 155-169

⁶ Obszernymi opracowaniami bilansującymi dzieje czasopisma są prace: Joanna Chwałek: Od wykazu nowości do czasopisma recenzowanego. Historia kwartalnika „Bibliotheca Nostra”. W: Prasa bibliotekarska. Materiały z konferencji ... s. 13-21 [online], <http://zbc.ksiaznica.szczecin.pl/publication/22284> [dostęp: 01 VI 2015] oraz Maria Kycler: „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” (2009-2013). W: Książka, biblioteka, informacja : między podziałami a wspólnotą IV / pod red. Jolanty Dzieniakowskiej i Moniki Olczak-Kardas. Kielce 2015, s.339-362

dla bibliotekarzy i bibliotekoznawców w regionie. W części sprawozdawczo-informacyjnej biuletyn przynosi wiele praktycznych i użytecznych zarazem informacji o bibliotece, jej zbiorach i usługach⁷.

Środowisko bibliotekarzy Górnego Śląska skupionych wokół Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach (SBSW)⁸ zwróciło uwagę na różnorodne formy popularyzacji, a jednocześnie dyskutowania pracy Sekcji⁹ i wyraziło zainteresowanie planami edytorskimi biuletynu. W listopadzie 2007 roku podczas wspólnego posiedzenia rady programowej SBSW i zespołu redakcyjnego¹⁰ omówiono dotychczasowy dorobek „Bibliotheca Nostra. Biuletyn Informacyjny” oraz przedyskutowano perspektywy dalszego rozwoju pisma. Podjęto wówczas decyzję o objęciu tytułu patronatem Sekcji. Zachowano jego dotychczasową samodzielność, profil i częstotliwość, zalecając podniesienie rangi periodyku m.in. poprzez recenzowanie zamieszczanych w nim artykułów oraz wsparcie prac redakcyjnych autorytetem instytucji naukowej. Prowadzone w następnych miesiącach prace organizacyjne miały na celu włączenie pisma w nurt komunikacji naukowej. Elżbieta Gondek, dyrektor Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (IBiIN) przychylnie odniosła się do propozycji opieki naukowej IBiIN nad przekształcanym kwartalnikiem i zadeklarowała współudział Instytutu w jego wydawaniu¹¹. W roku 2009 ukonstytuował się nowy komitet redakcyjny, w skład którego weszli dotychczasowi członkowie redakcji z BG AWF, pracownicy IBiIN oraz bibliotekarze akademicy, reprezentujący jednocześnie Sekcję Bibliotek Szkół Wyższych. Prace zespołu programowego¹² zaowocowały projektem zmian struktury treściowej zeszytów (nadano im charakter monograficzny), określiły cele, misję oraz zasady redagowania tytułu; wystosowano także zaproszenia do pracy

⁷ Zdzisław Gębołyś: *Kronika. Prz. Bibl.* 2008 R. 76 z. 2 s. 385

⁸ Maria Kycler: *Dziesięciolecie działalności edukacyjno-szkoleniowej Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. Bibl. Nostra.* 2014 nr 2 s. 106-125

⁹ Publikowanie na łamach biuletynu sprawozdań z seminariów i konferencji organizowanych przez SBSW oraz dokumentowanie innych form działalności statutowej Sekcji. Ponadto redakcja udział w konferencjach SBSW traktowała jako okazję do nawiązywania współpracy z prelegentami, pozyskując tą drogą artykuły i materiały do druku

¹⁰ Zespół redakcyjny „Bibliotheca Nostra. Biuletyn Informacyjny” tworzyli pracownicy BG AWF: Mariusz Pacha (redaktor naczelny), Katarzyna Baran, Joanna Chwałek oraz Damian Ziółkowski. Głosem doradczym, wspierającym działalność redakcji była rada programowa, złożona z pracowników naukowych AWF – Janusza Iskry, Mirosława Ponczka, Krzysztofa Sas-Nowosielskiego oraz reprezentujących BG AWF Macieja Dronia i Katarzyny Szaniewskiej

¹¹ Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. *Droga od genezy po rok bieżący (1974-2013) / Oprac. zespół pod kier. Elżbiety Gondek. Forum Bibl. Med.* 2013 R. 6 nr 2 s. 48, 61

¹² W składzie: Agnieszka Bajor (IBiIN), Maria Kycler (Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach), Bogumiła Warząchowska (Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach)

w radzie naukowej¹³. W kwietniu 2009 roku Jolanta Gwioździk (IBiIN) została powołana na redaktor naczelną „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy”, funkcje zastępców powierzono Marii Kycler i Mariuszowi Pasze, a sekretarza redakcji – Katarzynie Baran¹⁴.

„Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” a współczesna komunikacja naukowa

Dołączając do grupy czasopism naukowych „BN” pragnęła stać się forum wymiany wiedzy i doświadczeń praktycznych, integrującym na swych łamach środowisko pracowników naukowych i bibliotekarzy akademickich.

We wstępie do pierwszego recenzowanego numeru pisma Jolanta Gwioździk i Mariusz Pacha wyrażali nadzieję, że kwartalnik stanie się „istotnym miejscem prezentowania dorobku pracowników naukowych i bibliotekarzy, umożliwiającym im naukowy oraz zawodowy rozwój”¹⁵, natomiast Jan Malicki podkreślał, że „ważne jest [...] kontynuowanie tych przedsięwzięć, które są znakiem rozpoznawalnym czasopisma. Redakcja w tym zespole osób doświadczonych w trudnym dziele poznawania i oceniania rzeczywistości bibliotekarskiej, uogólniania i ferowania wniosków tak oczekiwanych przez środowisko praktyków niełatwej sztuki udostępniania książek, wreszcie tworzenia tego, co nazywamy środowiskiem teoretyków i praktyków, gwarantuje atrakcyjność formuły i zawartości czasopisma”¹⁶.

Nowa formuła czasopisma obowiązywała zespół redakcyjny do tworzenia periodyku, który będzie spełniał warunki jakości merytorycznej i wydawniczej zgodnej z cechami współczesnej komunikacji naukowej. Rozumiano ją zgodnie z definicjami Johna S.M. Owena i Scholary Publishing and Academic Resources Coalition cytowanymi przez Marka Nahotko „jako zespół formalnych i nieformalnych procesów, służących wymianie wiedzy, nowo powstałej w wyniku badań własnych uczonego, opartych na obserwacji i weryfikowanych faktach, co stwarza płaszczyznę dyskursu naukowego”¹⁷; dzięki tym procesom „wyniki badań naukowych i dokonania pracowników są dokumentowane, oceniane, redagowane, formatowane, dystrybuowane, organizowa-

¹³ Zaproszenia przyjęli samodzielni pracownicy naukowcy Uniwersytetu Śląskiego – Antoni Barciak, Elżbieta Gondek, Zygmunt Kłodnicki, Jan Malicki, Dariusz Pawelec, Maria Z. Puliniowa, Irena Socha, Agnieszka Stopińska-Pająk, Wojciech Świątkiewicz, Jacek Wódz, Zbigniew Żmigrodzki oraz Akademii Wychowania Fizycznego – Janusz Iskra i Mirosław Ponczek.

¹⁴ Szczegółową chronologię opisanych działań podaje: Maria Kycler: Organizacja i działalność Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. Kronika wydarzeń. Cz. 1. Lata 2004-2009. *Bibl. Nostra* 2014 nr 1 s. 129-138

¹⁵ Od Redakcji. *Bibl. Nostra* 2009 nr 2 s. 7

¹⁶ Od Rady Naukowej. *Bibl. Nostra* 2009 nr 2 s. 9

¹⁷ Marek Nahotko: Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym: globalna biblioteka cyfrowa w informatycznej infrastrukturze nauki. Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2010 s. 16

ne, udostępniane, archiwizowane, wykorzystywane i transformowane”¹⁸. Podzielano również opinię, że opis i modelowanie tych zjawisk jako części procesu badawczego ułatwia dostosowanie komunikacji naukowej do bieżących i przyszłych potrzeb nauki bez względu na dziedzinę wiedzy, w której jest realizowany. Jednocześnie tak definio- waną komunikację zawężono do procesów realizowanych za pomocą czasopism – jed- nego z najbardziej podstawowych źródeł informacji. Brano pod uwagę wyniki badań dowodzących, że artykuły z czasopism są najczęściej czytany typem dokumentu, natomiast popularność artykułów „wynika z tego, że ich tematyka jest różnicowana zgodnie z potrzebami użytkowników, wydawcy starają się zapewnić właściwą jakość publikowanym materiałom, informacja jest stosunkowo aktualna a artykuły realizują potrzeby ich czytelników na różnym poziomie”¹⁹.

Czynnikiem decydującym o przypisaniu „BN” do grupy czasopism naukowych w roku 2009 stało się publikowanie artykułów naukowych (prezentujących wyniki oryginalnych badań o charakterze teoretycznym, empirycznym lub analitycznym) oraz opracowań monograficznych podlegających procedurze recenzowania.

Od roku 2012 podstawowym wyznacznikiem brany pod uwagę w procesie reda- gowania „BN” stały się kryteria oceny parametrycznej czasopism naukowych (lista B) formułowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także analiza globalnych trendów na rynku czasopism naukowych (śledzona m.in. za pośrednictwem Index Copernicus). Redakcja „BN” wprowadziła wówczas w życie „double-blind” re- view, czyli podwójną ślepą recenzję, z zachowaniem zaleceń *Dobrych praktyk w pro- cedurach recenzyjnych w nauce*²⁰. Ponadto, kierując się zasadą transparentności, zespół redakcyjny wypracował, skodyfikował i upublicznił zasady przejrzystego procesu re- cenzenckiego, ochrony własności intelektualnej, a także standardy wydawnicze w za- kresie składu, notacji i przypisów. Przestrzegając zaleceń MNiSW zadbano o stabilność wydawniczą – zaprzestano wydawania zeszytów podwójnych oraz zapewniono termi- nową publikację kolejnych numerów czasopisma.

Następną istotną zmianą wprowadzaną od roku 2012 była internacjonalizacja „BN”. Początkowo objęła ona współpracę z autorami z zagranicznych bibliotek i jednostek naukowych, co zaowocowało ogłaszaniem artykułów zarówno w języku polskim jak i językach kongresowych. Naturalną konsekwencją otwarcia „BN” na współpracę mię- dzynarodową stało się umiędzynarodowienie rady naukowej pisma oraz włączenie do grona recenzentów bibliologów z ośrodków zagranicznych. Redakcja „BN” chętnie nawiązuje współpracę ze specjalistami zagranicznymi, spodziewając się, że różnorod- ność autorów i języków znacząco wpłynie na upowszechnienie na łamach pisma wy-

¹⁸ Marek Nahotko: Naukowe czasopisma... s. 12.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Dobre praktyki w procedurach recenzyjnych w nauce. Oprac. Zespół do Spraw Etyki w Nauce, War- szawa 2011

ników badań współczesnego bibliotekarstwa zagranicznego oraz przyczyni się do odbioru pisma w międzynarodowej społeczności bibliotekarzy i bibliotekoznawców. Pochodną internacjonalizacji było także poszerzenie składu redakcji o redaktorów językowych.

Przyjęcie nowego modelu komunikowania naukowego przez „BN” sprawiło, że pismo stało się częścią otwartych zasobów edukacyjnych. Swobodny dostęp online do wszystkich zeszytów kwartalnika oferuje Śląska Biblioteka Cyfrowa w kolekcji *Dziedzictwo kulturowe* (<http://www.sbc.org.pl/dlibra/publication?id=4442>) oraz strona WWW (<http://www.bibliothecanostra.awf.katowice.pl> i jej odpowiednik angielskojęzyczny – <http://www.en.bibliothecanostra.awf.katowice.pl/>). Czytelnicy bez konieczności rejestrowania się w serwisie mają zagwarantowane bezpłatne cyfrowe kopie czasopisma (tożsame z ich wersją papierową – referencyjną) poprzez publiczny Internet, umożliwiające m.in. czytanie, zapisywanie, kopiowanie, rozpowszechnianie czy drukowanie wszystkich tekstów przy zastosowaniu formy licencjonowania, która nakłada minimalne ograniczenia na korzystanie z tych treści²¹; dodatkowo obecność w sieci zapewnia indeksowanie i możliwość znalezienia potrzebnych publikacji poprzez wyszukiwarki internetowe.

Redakcja „BN” przywiązuje szczególną wagę do indeksacji²² oraz innych działań promocyjno-informacyjnych²³, które umożliwiają udostępnianie spisów treści, streszczeń czy pełnych tekstów. Od 2013 roku zamieszcza abstrakty i pełną treść artykułów w bazie czasopism społecznych i humanistycznych BazHum. Zawartość „BN” jest także odnotowywana w indeksie cytowań CYTBIN, Polskiej Bibliografii Bibliologicznej oraz IC Journals Master List.

Strona WWW – sieciowa dystrybucja informacji o czasopiśmie

Strona WWW „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” (ISSN 1734-6576, e-ISSN 2084-5464)²⁴ służy do wirtualnej prezentacji informacji na temat czasopisma.

²¹ Tytuł obecny w zasobach ŚBC od roku 2007; publikowany w ramach wolnych licencji Creative Commons CC BY-NC-SA 3.0 od roku 2014

²² W roku 2015 redakcja „BN” – w kontekście obowiązków informacyjnych czasopism naukowych oraz oceny czasopism Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego – przystąpiła do współpracy z systemem POL-Index nad utworzeniem kompletnej bibliografii polskich czasopism naukowych oraz wyliczeniem wskaźników cytawalności; ma to w przyszłości zapewnić jak najbardziej obiektywną ocenę czasopisma przez MNiSW i posłużyć do określenia Polskiego Współczynnika Wpływu

²³ W portalu EBIB, w zakładce Czasopisma bibliotekarskie w Polsce anonowano kierowane do składu zeszyty tematyczne „BN”, publikując ich spisy treści, a od roku 2012 także streszczenia artykułów w języku polskim. Ponieważ od maja 2013 roku witryna serwisu nie jest aktualizowana, a link do strony pod którą była dostępna (<http://www.ebib.info/serwisy/czsp/polskie/>) nie jest aktywny, zdecydowano o współpracy z redakcją portalu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, który od nr 3(33)/2013 poleca lekturę kolejnych zeszytów monograficznych „BN” podając ich spisy treści i abstrakty, a także zamieszcza logo pisma w banerze Polecamy

²⁴ Strona jest tworzona przez bibliotekarzy BG AWF w oparciu o materiały wypracowane przez redakcję „BN”.

Dwujęzyczny serwis – identyczny treściowo w języku polskim i angielskim – umożliwia polskim i zagranicznym czytelnikom, a także potencjalnym autorom wgląd do aktualnych i archiwalnych tekstów opublikowanych na łamach „BN” oraz odgrywa rolę informatora i przewodnika dla wszystkich zainteresowanych planami edytorskimi, organizacją cyklu wydawniczego czy kontaktem z redakcją. Głównym wyznacznikiem budowanej witryny internetowej była jakość, poprawność i aktualność informacji oraz przyjazna struktura i łatwość przeglądania stron. Zwracano uwagę na dopasowanie treści do odbiorcy dedykowanego serwisu.

Menu serwisu WWW „BN” składa się z ośmiu stron. Pierwsza (startowa) zatytułowana „Bieżący numer” prezentuje spis treści części artykułowej najnowszego zeszytu tematycznego i odsyła do pełnego tekstu całości. Zamieszczony obok baner zawiera odnośniki do bazy czasopism BazHum, instytucji sprawczych kwartalnika²⁵ oraz Facebooka – popularnego medium społecznościowego, pełniącego rolę dodatkowego kanału komunikacyjnego i promocyjnego, gdzie czasopismo funkcjonuje pod adresem: www.facebook.com/pages/Bibliotheca-Nostra-Śląski-Kwartalnik-Naukowy/486783558032460.

Następna strona – „O nas” – prezentuje bibliologiczno-informatologiczny profil czasopisma. Redakcja informuje o zakresie tematycznym periodyku podkreślając, że „BN” w swoim założeniu programowym ma na celu podejmowanie i wieloaspektowe prezentowanie zagadnień z zakresu kultury książki, bibliotekarstwa, edytorstwa i nauk pokrewnych. Odbiorcy są ponadto powiadamiani o układzie zawartości treściowej kwartalnika, językach publikacji, sygnalizowana jest procedura oceny naukowej zgłoszonych artykułów. Zaproszeniu do współtworzenia kolejnych numerów „BN” towarzyszy stale aktualizowany wykaz „Zapowiedzi tomów tematycznych”. Podane są także komunikaty o wersji drukowanej i elektronicznej pisma (wraz z adresami stron WWW, odrębnymi Międzynarodowymi Znormalizowanymi Numerami Wydawnictwa Ciągłego) oraz wskazane instytucje współpracujące nad „BN”: Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego oraz Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach.

Kolejne strony – „Redakcja”, „Rada Naukowa”, „Recenzenci” – przybliżają ogólną organizację czasopisma; podają informacje dotyczące składu osobowego redak-

²⁵ Pracę związaną z wydawaniem „BN” dzielą trzy podmioty: Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego oraz Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego. Aportem podmiotów uniwersyteckich jest odpowiedzialność merytoryczna oraz nieodpłatne świadczenie pracy na rzecz recenzowanej części „BN”, natomiast koszt wydawania kwartalnika – skład, poligrafie oraz dystrybucję – pokrywa Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach.

cji (wraz z pełnionymi funkcjami i zakresami odpowiedzialności członków redakcji i współpracowników „BN”) oraz rady naukowej, a także udostępniają listę recenzentów współpracujących z redakcją. Wszystkie nazwiska opatrzone są afiliacją.

Strona szósta – „Informacje dla autorów” – opisuje oczekiwania wobec tekstów nadsyłanych do redakcji i przedstawia sposób realizacji kolejnych etapów cyklu wydawniczego kwartalnika; w szczególności koncentruje się na ocenie i selekcji dostarczonych materiałów wewnątrz redakcji oraz zewnętrznej procedurze recenzyjnej. Zamieszcza – do pobrania przez autorów – „Instrukcję wydawniczą”, która ściśle precyzuje wymagania techniczne wobec tekstów, ich objętość oraz sposób przygotowania odsyłaczy i bibliografii. Z kolei „Formularz recenzji” (narzędzie wspomagające ocenę naukową publikacji w „BN”) zwraca uwagę na stosowane kryteria ewaluacji. Redakcja informuje, że czasopismo znajduje się na wykazie czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (za publikację przyznawanych jest 7 punktów) oraz na liście Index Copernicus (z przyznaną liczbą punktów 4.72).

Strona „Archiwum” zawiera wykaz wcześniej ogłoszonych zeszytów oraz umożliwia wejście do pełnotekstowej wersji każdego z nich.

Ostatnia strona serwisu WWW – „Kontakt” – podaje dane teleadresowe redakcji oraz łączność na Facebooku.

Kolejnym miejscem prezentującym w sieci kwartalnik „BN” jest Śląska Biblioteka Cyfrowa. Dzięki uruchomionej na serwerze WWW aplikacji, czytelnicy mogą przeglądać oraz przeszukiwać zawartość biblioteki. Architektura strony jest dużo skromniejsza; ogranicza się do opisu publikacji (zawierającego: tytuł, temat i słowa kluczowe, nazwę wydawcy i miejsce wydania, typ zasobu, język, lokalizację oryginału oraz prawa warunków licencji), informacji nt. kolekcji oraz struktury publikacji (roczniki za lata 2005-2014).

Tematyka zeszytów i struktura treści

„Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” – jako czasopismo fachowe, a jednocześnie inicjatywa środowiskowa – jest „organem” bibliotek szkół wyższych województwa śląskiego, Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego oraz SBSW i koncentruje się na współczesnych nurtach bibliotekarstwa, głównie zagadnieniach warsztatowych. Pismo ogłasza zatem artykuły i rozprawy z zakresu teorii i praktyki bibliotekarskiej, ale chętnie porusza również problematykę historii książki i bibliotek, publikuje opracowania dokumentujące i archiwizujące zbiory i osiągnięcia poszczególnych księżnic akademickich oraz Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych.

Profil tematyczny „BN” kształtują dyskusje w gronie wydawców pisma oraz postulaty czytelników. Wskazówką dla redakcji i rady naukowej, w planowaniu zeszytów monograficznych w dużej mierze są wyzwania współczesności oraz wyniki ankiet i wywiadów zbiorowych przeprowadzanych podczas organizowanych przez SBSW konferencji i seminariów.

Mimo, iż „BN” jest czasopismem środowiskowym, zaprasza do współpracy zarówno pracowników własnych placówek jak i autorów z zewnątrz. Uwypuklić trzeba fakt, że w komunikacji bibliologicznej na łamach „BN” szczególnie chętnie biorą udział bibliotekarze (głównie akademicy) oraz kadra naukowo-dydaktyczna instytutów INiB. Ogłaszaniem wyników badań oraz materiałów z dziedziny bibliologii i informatologii są również zainteresowani przedstawiciele innych dyscyplin humanistycznych, przede wszystkim filolodzy i historycy, ale także reprezentanci innych profesji, m.in. architekci, prawnicy, muzykolodzy, archiwiści. Wśród autorów drukowanych rozpraw znaleźli się także specjaliści z zagranicy, których prace wzbogaciły prezentowaną tematykę²⁶.

W latach 2009-2014 ukazało się 21 numerów monograficznych (w tym dwa podwójne). Przedstawiona poniżej tabela zapoznaje z ogłoszonymi w tym okresie tytułami kwartalnika, podaje nazwiska redaktorów prowadzących oraz opatruje każdy zeszyt odsyłaczem do jego „lokalizacji” w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej, przy okazji informując o liczbie wyświetleń treści.

Nie sposób scharakteryzować szczegółowo treści prac publikowanych w poszczególnych zeszytach w działach *Artykuły* i *Materiały*. Zasygnalizowane zostaną jedynie kierunki badań bibliologiczno-informatologicznych, mających na celu rozpoznanie różnych form społecznego komunikowania za pośrednictwem bibliotek. Przedstawione w tabeli zakresy opracowań studialnych ukazują pola badawcze reprezentowane przez autorów recenzowanych artykułów i materiałów.

Lp.	Nr zeszytu	Tytuł zeszytu	Redaktor prowadzący	Liczba wyświetleń treści	Dostępne wydania publikacji
1.	2(18)/2009	<i>Książka dawna</i>	Maria Kycler	6996	http://www.sbc.org.pl/publication/17098
2.	3/4(19)/2009	<i>Książka współczesna</i>	Joanna Chwałek	8734	http://www.sbc.org.pl/publication/20239
3.	1(20)/2010	<i>Psychologia w bibliotece</i>	Grażyna Tetela, Bogumiła Urban	4476	http://www.sbc.org.pl/publication/22941
4.	2(21)/2010	<i>Opracowanie dokumentów</i>	Monika Lech	2109	http://www.sbc.org.pl/publication/24228
5.	3-4(22)/2010	<i>Archiwa i archiwalia</i>	Agnieszka Bajor	4258	http://www.sbc.org.pl/publication/25576
6.	1(23)/2011	<i>Sport i rekreacja bibliotekarzy</i>	Mariusz Pacha	3159	http://www.sbc.org.pl/publication/29748

²⁶ Szczegółowych informacji na temat wyników ankiety przeprowadzonej na przełomie stycznia i lutego 2014 roku, a także zespołu autorów publikujących na łamach „BN” dostarcza praca: Maria Kycler: „Bibliotheca Nostra...” s. 348-360

7.	2(24))/2011	<i>Budownictwo bibliotek uniwersyteckich</i>	Aneta Drabek	2477	http://www.sbc.org.pl/publication/37727
8.	3(25))/2011	<i>Użytkowanie książki</i>	Hanna Langer	579	http://www.sbc.org.pl/publication/43666
9.	4(26))/2011	<i>Oblicza sztuki książki</i>	Izabela Jurczak	1625	http://www.sbc.org.pl/publication/50638
10.	1(27))/2012	<i>Kształcenie użytkowników bibliotek szkół wyższych</i>	Maria Kycler	2047	http://www.sbc.org.pl/publication/61385
11.	2(28))/2012	<i>Information literacy. Uwarunkowania kulturowe i edukacyjne</i>	Hanna Batorowska	1572	http://www.sbc.org.pl/publication/65156
12.	3(29))/2012	<i>Prawo w bibliotece</i>	Marta Kunicka	917	http://www.sbc.org.pl/publication/69117
13.	4(30))/2012	<i>E-learning w bibliotece</i>	Maria Kycler	1571	http://www.sbc.org.pl/publication/70963
14.	1(31))/2013	<i>Information literacy. Teoria i praktyka</i>	Hanna Batorowska	1749	http://www.sbc.org.pl/publication/77190
15.	2(32)/2013	<i>Cenzura</i>	Maria Kycler, Agata Muc	1138	http://www.sbc.org.pl/publication/85207
16.	3(33)/2013	<i>Muzykalia</i>	Magdalena Walter-Mazur, Bogumiła Warząchowska	872	http://www.sbc.org.pl/publication/95654
17.	4(34)/2013	<i>Normalizacja w bibliotece</i>	Jolanta Szulc	1266	http://www.sbc.org.pl/publication/100887
18.	1(35)/2014	<i>Czytelnicy, zbiory, biblioteki</i>	Izabela Jurczak	539	http://www.sbc.org.pl/publication/117273
19.	2(36)/2014	<i>Stowarzyszenia bibliotekarzy</i>	Maria Kycler, Bogumiła Warząchowska	613	http://www.sbc.org.pl/publication/128506
20.	3(37)/2014	<i>Biblioterapia</i>	Agnieszka Chamera-Nowak, Teresa Wilkoń	273	http://www.sbc.org.pl/publication/140028
21.	4(38)/2014	<i>Kolekcje i zbiory specjalne w bibliotekach</i>	Jolanta Gwioździk, Marek Nahotko	97	http://www.sbc.org.pl/publication/169086

Tab. 1. Zeszyty tematyczne *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy* za lata 2009-2014

Wśród poruszanych w „BN” tematów wyraźnie wyodrębnia się bibliotekarstwo, w szczególności szerokie spektrum zagadnień związanych z metodyką i techniką bibliotekarską oraz zawodem bibliotekarskim w perspektywie bibliologicznej. W mniejszym stopniu obecne są omówienia dotyczące struktury i dziejów książki bądź jej użytkowania²⁷. Znamionną cechą jest interdyscyplinarność badań, które wy-

²⁷ Podział zgodny z aktualną klasyfikacją bibliograficzną „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej”

kazują związki bibliologii m.in. z kulturoznawstwem, pedagogiką, socjologią, psychologią, sztuką, architekturą czy zarządzaniem. Warto podkreślić, że przedstawiane przez autorów stanowiska uwypuklają różnorodność przestrzeni informacyjnej bibliotek w szybko zmieniającej się rzeczywistości.

Kolejna rubryka – *Sprawozdania* – dokumentuje wydarzenia naukowe i zawodowe (konferencje, seminaria, uroczystości, odbyte staże i szkolenia), a także powiadamia środowisko o inicjatywach SBSW.

W dziale *Omówienia i recenzje* publikowane są charakterystyki najnowszych książek i czasopism naukowych; redakcja zabiega o recenzje publikacji zbieżnych treściowo z tematyką zeszytu.

Rubryka *Wydarzenia* ma charakter informacyjny; w zwięzłych notach (z podaniem źródła) sygnalizuje różne przejawy obecności książek i bibliotek w przestrzeni informacyjnej i systemie kultury.

Część prezentującą dorobek i działalność AWF podzielono na: *Materiały*; *Omówienia*; *Informacje*; *Nowości w zbiorach*; *Wydawnictwa AWF*; w roku 2012 została formalnie wydzielona w strukturze treści pisma i nadano jej tytuł *Biblioteka AWF w Katowicach. Materiały, zbiory, wydarzenia*.

Zakończenie

Pięcioletnia obecność „BN” na rynku czasopism bibliologicznych nie została dotąd podsumowana pod kątem oceny linii programowej i wartości merytorycznej publikacji pogrupowanych w odpowiednie działy²⁸. Zdaniem autorki gruntowna charakterystyka i ocena zawartości wydanych dotychczas numerów będzie możliwa po przeprowadzeniu odrębnych badań wartościujących; pozwolą one m.in. zarysować tematykę pisma w zestawieniu z założeniami programowymi i polityką wydawniczą redakcji, opisać zainteresowania badawcze autorów, ocenić język opublikowanych prac, a także receptę pisma i jego skuteczność oddziaływania na środowisko²⁹.

„BN” jako efekt współpracy kilku podmiotów kładzie szczególne zasługi w integrowaniu środowiska pracowników naukowych i bibliotekarzy; jest orędownikiem twórczego dialogu teoretyków i praktyków, traktując go jako niezwykle istotny czynnik sprawczy rozwoju intelektualnego i zawodowego bibliotekarzy. Publikowane na łamach „BN” teoretyczne prace przedstawicieli świata nauki, rozwijają i konkretyzują liczne publikacje o charakterze praktycznym pracowników księżnic. Upowszechnianie badań, dokumentowanie i archiwizowanie osiągnięć poszczególnych bibliotek oraz

²⁸ Do tej pory przeprowadzono jedynie analizę formalno-statystyczną. Tamże s. 346-348

²⁹ Zgodnie z kryteriami oceny wartości czasopisma przedstawionymi w: Andrzej Mężyński: *Czasopisma księgo – i bibliotekoznawcze w Polsce. Kryteria ocen, wybrane przykłady*. W: Dokument, książka i biblioteka w badaniach naukowych i nauczaniu uniwersyteckim / pod red. Marty Skalskiej-Zlat i Anny Żbikowskiej-Migoń. Wrocław 2008 s. 157-165.

Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych wpisuje się w proces komunikowania społecznego jakim jest wytwarzanie, przekształcanie i przekazywanie informacji i wiedzy specjalistycznej. Celem komunikowania oprócz kształtowania i modyfikacji wiedzy jest także modelowanie postaw i zachowań związanych z kształceniem, doskazywaniem i doskazywaniem zawodowym.

Bibliografia

Chwałek Joanna: Od wykazu nowości do czasopisma recenzowanego. Historia kwartalnika „Bibliotheca Nostra”. W: Prasa bibliotekarska : materiały z konferencji Regionalna prasa bibliotekarska – doświadczenia i perspektywy, Szczecin, 8-9 października 2009 r. / [org. Książnica Pomorska im. St. Staszica, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Okręg Zachodniopomorski]. [online]. Szczecin 2011 s. 13-21, <http://zbc.ksiaznica.szczecin.pl/publication/22284> [dostęp: 01 VI 2015]

Gębołyś Zdzisław: Kronika. *Prz. Bibl.* 2008 R. 76 z. 2 s. 385

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Droga od genezy po rok bieżący (1974-2013) / Oprac. zespół pod kier. Elżbiety Gondek. *Forum Bibl. Med.* 2013 R. 6 nr 2 s. 47-65

Kycler Maria: „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” (2009-2013). W: Książka, biblioteka, informacja : między podziałami a wspólnotą IV / pod red. Jolanty Dziennakowskiej i Moniki Olczak-Kardas. Kielce 2015 s.339-362

Kycler Maria: Dziesięciolecie działalności edukacyjno-szkoleniowej Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. *Bibl. Nostra* 2014 nr 2 s. 106-125

Kycler Maria: Organizacja i działalność Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. Kronika wydarzeń. Cz. 1. Lata 2004-2009. *Bibl. Nostra* 2014 nr 1 s. 114-141

Kycler Maria: Organizacja i działalność Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. Kronika wydarzeń. Cz. 2, Lata 2010-2014. *Bibl. Nostra* 2014 nr 2 s. 138-159

Nahotko Marek: Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym : globalna biblioteka cyfrowa w informatycznej infrastrukturze nauki. Warszawa: Wydaw. SBP, 2010. – 283, [1] s.: bibliogr.

Nahotko Marek: Naukowe czasopisma elektroniczne. Warszawa: Wydaw. SBP, 2007. – 179, [1] s.: bibliogr.

